

НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О. О. БОГОМОЛЬЦЯ

Національна академія
медичних наук України

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2025 р.

«ЗДОРОВИЙ ПОЧАТОК ЖИТТЯ –
ЗАПОРУКА БЛАГОПОЛУЧНОГО МАЙБУТНЬОГО»

4 квітня 2025 р.
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Київ

**Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Національна академія медичних наук України**

**МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2025 р.**

**ЗДОРОВИЙ ПОЧАТОК ЖИТТЯ –
ЗАПОРУКА БЛАГОПОЛУЧНОГО МАЙБУТНЬОГО»**

**4 квітня 2025 р.,
м. Київ**

Київ
НМУ імені О.О. Богомольця
2025

Відповідальні за випуск:

завідувач кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця,
професор **Грузєва Т.С.**

директор Навчально-наукового інституту громадського здоров'я та
профілактичної медицини ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор
Паламар Б.І.

професор кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця,
доцент **Галієнко Л.І.**

доцент кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент
Іншакова Г.В.

Здоровий початок життя – запорука благополучного майбутнього: матеріали
науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня
здоров'я 2025 р., 4 квіт. 2025 р. К., 2025. 117 с.

У матеріалах щорічної науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2025 р., який проводиться під гаслом «Здоровий початок життя – запорука благополучного майбутнього», висвітлено актуальні питання здоров'я матерів і дітей, розбудови системи громадського здоров'я, міжнародної, міжсекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері громадського здоров'я, доступності і якості медичної допомоги. Розкрито сучасні виклики та загрози для здоров'я населення епідемічного, екологічного, соціально-економічного, воєнного характеру, напрями боротьби з неінфекційними та інфекційними захворюваннями, профілактичні стратегії в охороні здоров'я, охарактеризовано соціально-економічні та екологічні детермінанти здоров'я тощо.

(+25,4%) свідчить про поширення комбінованого вживання ПАР, що підвищує ризик передозування та ускладнює лікування. Особливо тривожним є різке збільшення кількості розладів, зумовлених новими синтетичними речовинами та появою нових дизайнерських препаратів, які важко діагностувати (+74,6%). Це є підтвердженням активного розповсюдження нових ПАР на чорному ринку та підвищення їх доступності.

Результати аналізу свідчать про значну трансформацію структури зловживання ПАР серед молоді в Україні. Соціально-економічна дестабілізація, зокрема безробіття та міграція, а також зростання доступності дешевих синтетичних речовин сприяють збільшенню захворюваності. Спостерігається загальне зменшення випадків алкогольних розладів і залежності від канабіноїдів, однак стрімко поширюється полінаркоманія та вживання синтетичних ПАР. 2023 рік став переломним у динаміці захворюваності на розлади психіки та поведінки, зі зростанням на 4,8%, що, ймовірно, пов'язано із соціально-економічними наслідками війни.

Подолання цих викликів вимагає комплексного підходу, який включає профілактичні програми, посилений моніторинг нових ПАР, розробку протоколів лікування полінаркоманії з урахуванням міждисциплінарного підходу, а також науково обґрунтоване прогнозування майбутніх тенденцій.

ВИСВІТЛЕННЯ ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЮ АЛКОГОЛЕМ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ РІЗНОГО РІВНЯ

Свтушенко І.В., Іншакова Г.В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Алкогольна залежність становить значну небезпеку для громадського здоров'я на глобальному рівні, що спричиняє значний тягар хвороб, травм та соціальних проблем. Це явище не лише стосується окремих осіб, але й створює значні виклики для державних інституцій, системи охорони здоров'я та всього суспільства в цілому. Визнаючи цю проблему, міжнародні, європейські та національні організації розробили стратегічні документи, спрямовані на мінімізацію шкоди, пов'язаної з алкоголем.

Нормативно-правові акти, які розробляються на цих рівнях, визначають пріоритети, механізми й інструменти для ефективного зменшення шкоди від зловживання алкоголем, підвищення обізнаності населення, а також

впровадження заходів профілактики і реабілітації. Вони включають як директиви та рекомендації, що визначають політичний курс, так і конкретні ініціативи для реалізації на місцевому рівні. Важливість таких стратегій полягає в тому, що вони дозволяють створити правову основу для протидії алкоголізму та сприяють включенню цієї проблеми до ширшого кола питань, пов'язаних зі здоров'ям, розвитком, правами людини та соціальною справедливістю.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) розробила Глобальну стратегію скорочення шкідливого вживання алкоголю (2010 р.). Ця стратегія є основним документом, який визначає напрями діяльності держав-членів ВООЗ у сфері контролю над алкоголем. Документ пропонує десять сфер політичних дій, які в сукупності забезпечують комплексний підхід до зменшення шкідливого вживання алкоголю на всіх рівнях суспільства, сприяючи створенню здорового та безпечного середовища для всіх. Стратегія охоплює такі напрями, як формування політичної волі та підвищення рівня обізнаності суспільства про шкоду, яку завдає алкоголь; обмеження фізичної та економічної доступності алкогольних напоїв; контроль за рекламою, спонсорством та іншими формами маркетингу алкоголю; встановлення податків та мінімальних цін на алкогольні напої; запобігання керуванню транспортними засобами в стані алкогольного сп'яніння; забезпечення доступу до лікування та реабілітації для людей з алкогольною залежністю; підтримка місцевих програм та ініціатив, спрямованих на скорочення шкідливого вживання алкоголю; поширення інформації про ризики, пов'язані з вживанням алкоголю; збір даних та оцінка ефективності заходів щодо контролю над алкоголем; а також проведення наукових досліджень для кращого розуміння проблеми та розробки ефективних стратегій.

ВООЗ представлено Глобальний план дій щодо алкоголю на 2022–2030 роки, який має на меті значно зменшити рівень захворюваності та смертності, пов'язаних з алкоголем, а також пом'якшити його шкідливий вплив на суспільство. Для досягнення цих цілей необхідно ефективно впроваджувати глобальну стратегію щодо зменшення шкідливого вживання алкоголю на регіональному рівні, розробляючи або адаптуючи відповідні плани дій у співпраці з Секретаріатом ВООЗ.

План дій ВООЗ визначає шість основних операційних цілей, спрямованих на розширення охоплення населення ефективними заходами щодо зменшення шкідливого вживання алкоголю з урахуванням гендерних аспектів та підходу, що охоплює весь життєвий цикл; активізацію багатосекторальних дій через ефективне управління, політичну підтримку та координацію; зміцнення систем охорони здоров'я та соціального забезпечення для профілактики та лікування

алкогольних розладів як складової загального охоплення послугами охорони здоров'я; підвищення обізнаності про ризики та шкоду від вживання алкоголю та ефективність політики щодо його скорочення; зміцнення інформаційних систем та досліджень для моніторингу споживання алкоголю та заходів політики; активізацію мобілізації ресурсів для ефективних заходів щодо зменшення шкідливого вживання алкоголю.

Цілі сталого розвитку (ЦСР) ООН, прийняті у 2015 р., охоплюють широкий спектр питань, включаючи здоров'я, освіту, гендерну рівність, економічне зростання та зміну клімату. Що стосується алкоголю, його шкідливий вплив розглядається в контексті ЦСР 3, яка орієнтована на забезпечення здорового способу життя та покращення благополуччя людей на всіх етапах життя. А ціль 3.5 безпосередньо зосереджується на зменшенні шкоди від вживання алкоголю, підкреслюючи важливість профілактики та лікування зловживання психоактивними речовинами, зокрема алкоголем і наркотиками. Згідно з цією ціллю, країни-члени ООН повинні вжити комплексних заходів для: зниження рівня споживання алкоголю, особливо серед молоді та уразливих груп; забезпечення доступу до якісних послуг з лікування та реабілітації для людей, що страждають від алкогольної залежності; розробки та впровадження ефективних політик і програм, спрямованих на запобігання шкідливому вживанню алкоголю та підвищення обізнаності про його негативний вплив на здоров'я.

Європейська рамкова програма дій щодо зменшення шкоди від вживання алкоголю на період 2022–2025 рр. була затверджена Європейською комісією в грудні 2021 р. Основною метою програми є зниження негативного впливу алкоголю на здоров'я населення та покращення його загального добробуту в країнах Європи. Шість пріоритетних напрямів дій та впровадження на національному та субнаціональному рівнях були визначені та запропоновані державами-членами, а саме: ціноутворення, тобто підвищення акцизів та мінімальних цін на алкоголь з урахуванням інфляції, співпраця між міністерствами охорони здоров'я та фінансів; маркетинг, в першу чергу, обмеження реклами алкоголю, у т. ч. цифрової, та співпраця з інтернет-платформами; доступність передбачає регулювання ліцензування, обмеження часу та місць продажу алкоголю, мінімальний вік для покупців; інформація про здоров'я, маркування включає обов'язкове маркування з попередженнями про шкоду для здоров'я, згідно з рекомендаціями ВООЗ; відповідь системи охорони здоров'я охоплює інтеграцію скринінгу та лікування алкоголізму в медичні послуги, зниження стигматизації; дії на рівні громади спрямовані на залучення

громад до прийняття рішень щодо алкоголю, проведення програм з підвищення обізнаності про його шкоду.

Національне законодавство щодо зменшення шкоди від алкоголю включає низку нормативно-правових актів, спрямованих на обмеження споживання алкогольних напоїв, регулювання їх продажу та впровадження заходів для охорони здоров'я населення. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» (1995 р.) регулює виробництво, імпорт, експорт, оптову та роздрібну торгівлю алкогольними напоями, встановлює вимоги до ліцензування, маркування та якості алкогольної продукції, визначає обмеження щодо продажу алкоголю неповнолітнім та в певних місцях. У Законі України «Про рекламу» (1996 р.) у частині реклами алкоголю передбачено обмеження на його рекламування в засобах масової інформації, на телебаченні та в інтернеті, особливо в умовах, коли реклама може бути спрямована на неповнолітніх. Згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачені штрафи та інші санкції за порушення правил продажу алкоголю, зокрема продажу неповнолітнім, а також за порушення обмежень щодо споживання алкоголю в громадських місцях. В Україні також активно обговорюються законодавчі ініціативи щодо обов'язкового маркування алкоголю, включаючи попередження про шкоду для здоров'я, відповідно до міжнародних стандартів, зокрема рекомендацій ВООЗ.

Таким чином, проблема зловживання алкоголем є складною та багатогранною, що вимагає комплексного підходу на міжнародному, європейському та національному рівнях. Нормативно-правові акти, розроблені на основі стратегічних документів ВООЗ та ООН, відіграють ключову роль у зменшенні шкоди від алкоголю.

Міжнародні та європейські стратегії визначають загальні напрями політики, такі як обмеження доступності алкоголю, регулювання маркетингу, встановлення цін, підвищення обізнаності та забезпечення лікування.

Національні законодавчі акти України також активно регулюють виробництво, обіг, рекламу алкогольних напоїв, встановлюючи обмеження щодо продажу алкоголю неповнолітнім і в громадських місцях, визначають вимоги до маркування та якості продукції, передбачають санкції за порушення правил продажу та споживання алкоголю. Окремо обговорюються ініціативи щодо обов'язкового маркування продуктів з попередженнями про шкоду для здоров'я.

Важливим є постійне вдосконалення законодавства з урахуванням міжнародних стандартів та рекомендацій ВООЗ, а також активна міжсекторальна співпраця для ефективної протидії зловживанню алкоголем.

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НА СТАН РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНОК

Жолобко О. В., Галієнко Л.І.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Сучасний період розвитку суспільства характеризується посиленням впливу несприятливих екологічних чинників на репродуктивне здоров'я населення, яке є невід'ємною складовою громадського здоров'я в цілому і має стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Основними екологічними чинниками, які несуть загрозу репродуктивному здоров'ю населення, є забруднення навколишнього середовища, високий рівень радіації, вплив хімічних речовин, шум, вібрація, незадовільні санітарно-гігієнічні умови, несприятливі виробничі умови тощо. Стан репродуктивного здоров'я значно погіршує поєднана дія декількох шкідливих екологічних чинників, особливо у населення, що проживає у великих містах.

Екологічні фактори можуть мати як прямий, так і опосередкований вплив на стан репродуктивного здоров'я, зокрема, плідність і розлади, пов'язані з фертильністю, шляхом впливу на фізіологічні, анатомічні та біохімічні процеси, задіяні в репродуктивній системі

Відомо, що забруднене навколишнє середовище може викликати гормональні розлади, генетичні мутації, знижувати якість статевих клітин. Це особливо помітно в промислово розвинених регіонах, де концентрація шкідливих речовин у повітрі, воді та ґрунті значно перевищує допустимі норми. Забруднення довкілля, насамперед токсичними речовинами, є одним із ключових факторів, що негативно впливають на здатність до зачаття.

Пестициди, важкі метали, промислові викиди, інші хімічні сполуки, які потрапляють у повітря, воду та продукти харчування, можуть негативно впливати на репродуктивну функцію як чоловіків, так і жінок, зокрема, призводити до зниження якості сперматозоїдів, порушення овуляторного циклу у жінок і викликати генетичні мутації, що впливають на можливість успішного зачаття.